

КЕКСА БА ҚАРИ ЁШДАГИ ИНСОНЛАР ОРАСИДА БУЙРАК КАСАЛЛИКЛАРИНИ ОЛДИНИ ОЛИШ

Бухоро Давлат Тиббиёт институти

PhD, доцент

Б.З.Джумаев

Халқ табобати факультети 3 босқич талабаси

Ш.Зайниддинова

Реземью: Сурункали буйрак касаллиги (СБК) бутун жаҳонда юқори тез суръатлар билан ўсиб бормоқда ва прогнозларга кўра, бутун дунёда йўқотилган умрининг бешинчи сабаби бўлади. Соғлиқни сақлаш харажатларининг асосий сабабларидан СБК ҳалокатидир. Диализ ва трансплантация харажатлари юқори даромадли мамлакатларда йиллик соғлиқни сақлаш бюджетининг 3 фоизигача тўғри келади.

Калит сўзлар: Сурункали буйрак касалликлари(СБК), буйрак функциясининг бузилиши, буйрак етишмовчилиги касаллиги (БЕК), қандли диабет касаллиги(ҚДК), юрак қон томир касалликлари(ЮҚТК).

Касалликнинг пайдо бўлишига ёрдам берадиган омиллар орасида эътибор кучаймоқда, баъзи ҳолларда умумий бўлган турмуш тарзи ва атроф-муҳит хусусиятлари ушбу касалликларнинг кўпчилиги учун, шу жумладан уларнинг ривожланиш механизмларига ҳисса қўшиш. Ушбу умумий муаммонинг нефрологик жиҳатлари, айниқса, унинг фанлараро алоқадорлигини аниқ кўрсатади. [2.5]Сурункали буйрак касаллиги (СБК) тушунчаси, унинг асосий мақсади, бир томондан, эрта турли этиологияли буйрак касалликларининг ривожланишининг ҳодисаси ва секинлашиши ва натижада аммо, кейинчалик алмаштириш билан сурункали буйрак етишмовчилиги ривожланишини кечиктириш буйрак терапияси, аксинча, юрак-қон томир асоратлари хавфини камайтиради, буйрак функциясининг бузилиши натижасида юзага келади. [9.18] СБК концепцияси ҳам уни янада реалроқ қилиш имконини беради. бу йўналишда шифокорнинг янги профилактик ишлари. 2020 йилда Бутунжаҳон буйрак куни компанияси профилактика чораларининг муҳимлигини таъкидлайди - у бирламчи, иккиламчи ёки учинчи даражали. [17.20]

Буйрак касалликларининг бирламчи профилактикаси хавф омилларини ўзгартириш ва буйраклар ва сийдик йўллариининг структуравий аномалликларини, шунингдек, атроф-муҳит хавф омиллари ва нефротоксинлар таъсирини бартараф этишга қаратилиши керак.

Кириш: XX-XXI-асрлар бўсағасида жаҳон ҳамжамияти нафақат тиббий, балки глобал муаммога дуч келди. Ижтимоий, балки жуда катта ижтимоий-иқтисодий аҳамиятга эга - сурункали юқумли бўлмаган касалликлар пандемияси. [2] Ҳар

йили миллионлаб инсонларнинг ҳаётига зомин бўлиб, меҳнат қобилиятини йўқотиш ва зарурат билан боғлиқ оғир асоратларга олиб келади. Улар орасида буйрак касалликлари аҳоли орасида сезиларли даражада тарқалиши юқори. Ҳаёт сифатининг пасайиши, беморларнинг юқори ўлими ва қиммат усулларни қўллаш зарурлигига олиб келади. [11.17] Терминал босқичида алмаштириш терапияси - диализ ва буйрак трансплантацияси. Шу билан бирга, XX-аср охирида тиббиёт фани ва фармакологиянинг ривожланиши янги тиббиётнинг ривожланишига асос яратди. [8] Сурункали касалликнинг ривожланишини сезиларли даражада секинлаштирадиган юқори самарали ва арзон профилактика усулларини сурункали буйрак касалликлари, асоратлар хавфини ва даволаш харажатларини камайтиради. Ушбу ҳолатлар соғлиқни сақлаш тизимларини аниқлаш ва табақалаш бўйича янги стратегияни қабул қилишни талаб қилади. Сурункали буйрак патологиясининг оғирлиги. Оддий мезонларни ва универсални ишлаб чиқиш зарурати мавжуд. Буйрак дисфункцияси даражасини баҳолаш, прогноз ва аниқ режалаштириш имконини берувчи таснифлар, терапевтик таъсирлар, буйрак шикастланишининг оғирлигини умумий қабул қилинган ягона талқин қилиш ҳам зарурдир. [13.19] Тиббий, ижтимоий ва тиббий-иқтисодий муаммоларни ҳал қилиш. Фақат ҳамма томонлама ёндашувлар ва ягона терминология асосида, касаллик ва тарқалиш даражасини адекват баҳолаш, минтақавий ва миллий маълумотларни тузиш мумкин. Буйрак функцияси бузилган беморларнинг миллий регистрлари ва шу асосда тегишли эҳтиёжни ҳисоблаш жорий даволаш усуллари, шунингдек, зарур молиявий харажатларни режалаштириш керак.[21]

Ҳозирги вақтда 850 миллионга яқин инсон турли хил буйрак касалликларидан азият чекмоқда. Бутун дунё бўйлаб ҳар ўн катта ёшли инсондан бири сурункали буйрак касаллигидан (СБК) азият чекади, бу ҳар доим қайтариб бўлмайдиган ва асосан прогрессивдир. СБК нинг глобал юки ортиб бормоқда ва 2040 йилга келиб СБК дунё бўйлаб энг кенг тарқалган 5-ўринни эгаллаши прогноз қилинмоқда. бутун дунё бўйлаб йўқолган ҳаёт йилларининг энг кенг тарқалган сабаблари. СБК буйрак касаллигининг охириги босқичига (СБКТБ) ўтади, бунда диализ терапияси ёки трансплантациясиз ҳаётни сақлаб бўлмайди.[15.18]

СБК ҳалокатли соғлиқни сақлаш харажатларининг асосий сабабидир. Харажатлар диализ ва трансплантация юқори даромадли мамлакатларда йиллик соғлиқни сақлаш бюджетининг 2-3 фоизини ташкил қилади; ушбу мамлакатлар умумий аҳолисининг 0,03% дан камроғи сарфлайди. Муҳими, буйрак касаллигининг олдини олиш мумкин ва буйрак касаллигининг охириги босқичига ўтишни асосий диагностика ва эрта даволаш, жумладан турмуш тарзини ўзгартириш ва парҳез тадбирларига мос равишда олиш билан кечиктириш мумкин.[12] Мутахассисларнинг таърифларига кўра, шу жумладан

Касалликларни назорат қилиш ва олдини олиш марказлари, атама "олдини олиш" одатда қуйидаги учта таъриф остида таснифланган фаолиятни англатади:

Бирламчи профилактика қуйидагиларни ўз ичига олади. Касаллик жараёни бошланишидан олдин касалликнинг бошланиши ёки шикастланишининг олдини олиш учун соғлиқ учун оқибатлар пайдо бўлишидан олдин аралашув,

Иккиламчи профилактика қуйидагиларни ўз ичига олади. Касалликни эрта ташхислаш ва ўз вақтида даволашга олиб келадиган, янада жиддий муаммоларнинг ривожланишига йўл қўймаслик учун профилактика чоралари ва касалликларни дастлабки босқичларида аниқлаш учун скринингни ўз ичига олади;

Учинчи даражали профилактика касалликнинг ривожланишини назорат қилиш ва оғирроқ асоратларнинг пайдо бўлишини назорат қилиш учун яхши йўлга қўйилгандан кейин касалликни бошқаришни англатади, бу кўпинча амалга оширилади. фармакотерапия, реабилитация, скрининг ва асоратларни даволаш каби мақсадли тадбирлар. Самарали бирламчи профилактикага эришиш учун аралашувлар СБК учун иккита асосий хавф омилига, жумладан қандли диабет ва гипертензияга эътибор қаратиш керак. [22]

СБКнинг тезроқ ривожланишининг асосий патофизиологияси, чидамли гипертензияда бўлгани каби, буйрак тузилишининг доимий шикастланиши ва нефрон йўқолиши билан боғлиқ бўлиб, интерстициал фибрознинг кучайиши билан боғлиқ. Ўткир СБК билан оғриган беморларда уремия ва унга боғлиқ бўлган анемия, минерал ва суяк касалликлари, юрак-қон томир касалликлари каби касалликларни даволаш ушбу беморларнинг максимал умр кўришни давом эттириши учун катта аҳамиятга эга. [1]

Хулоса: профилактика чораларининг аҳамияти тўғрисида таълим ва хабардорликни оширишнинг шошилини зарурлигини ҳисобга олиб, қуйидагиларни таклиф қиламиз:

Касалликни олдини олишда соғлом овқатланиш, соғлом ҳаёт тарзи тарғиб қилиш, миллий проектлар ишлаб чиқиш.

Аҳолини буйрак касалликлари ҳақидада маълумот бериш, келтириб чиқарувчи сабабларини тушунтириш тарғиботлар олиб бориш керак. Давра суҳбатлар ва тиббий маълумотли буклетлар ёрдамида

Буйрак касалликларининг олдини олиш бўйича хабардорлигини ошириш учун миллий проектларни ишлаб чиқиш ва бирламчи тиббий бўғимда кучайтириш.

Буйрак касалликларга олиб келувчи касалликлар, яъни гипертония, қандли диабет, семириш каби касалликларининг асосий маълум хавфларини бошқариш учун аҳолига асосланган ёндашувлар олиб бориш.

АДАБИЁТЛАР:

1. B.Z Dzhumaev., STUDY OF THE DISTRIBUTION OF GENES AND GENOTYPES DETERMINING EXCESS BODY WEIGHT IN THE ELDERLY AND THE ELDERLY - Educational Research in Universal Sciences, 2023
2. Coresh J., Astor B.C., Greene T. et al. Prevalence of chronic kidney disease and decreased kidney function in the adult US population: Third National Health and Nutrition Examination Survey // Am. J. Kidney Dis. – 2003. – Vol. 41(1). – P. 1–12.
3. dialysis in the United States // Ann Intern Med. – 2007. – Vol. 146. – P. 177–183.. Hemmelgarn B.R., James M.T., Manns B.J. et al. Rates of treated and untreated kidney
4. Djumaev B. Z. WAYS FOR REDUCING OVERWEIGHT AND OBESITY IN CHRONIC LIVER DISEASES //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 10. – №. 12. – С. 1615-1619.
5. Djumaev B.Z. WAYS FOR REDUCING OVERWEIGHT AND OBESITY IN CHRONIC LIVER DISEASES Galaxy International Interdisciplinary Research Journal 10 (12), 1615-1619.(2022)
6. failure in older vs younger adults // JAMA. – 2012. – Vol. 307. – P. 2507–2515.
7. James M.T., Hemmelgarn B.R., Tonelli M. Early recognition and prevention of chronic
8. Keith D.S., Nichols G.A., Gullion C.M. et al. Longitudinal follow-up and outcomes among a
9. kidney disease // Lancet. – 2010. – Vol. 375. – P. 1296–1309.
10. Kurella M., Covinsky K.E., Collins A.J. et al. Octogenarians and nonagenarians starting
11. Li S., Foley R.N., Collins A.J. et al. Anemia and cardiovascular disease, hospitalization, end stage renal disease, and death in older patients with chronic kidney disease // Int. Urol. Nephrol. – 2005. – Vol. 37. – P. 395–402.
12. Med. – 2004. – Vol. 164. – P. 659–663.
13. population with chronic kidney disease in a large managed care organization // Arch Intern
14. Stevens L.A., Viswanathan G., Weiner D.E. Chronic kidney disease and end-stage renal disease in the elderly population: current prevalence, future projections, and clinical significance // Adv Chronic Kidney Dis. – 2010. – Vol. 17(4). – P. 293–301.
15. Stewens L.A., Li S., Wang C. et al. Prevalence of chronic kidney disease and comorbid illness in elderly patients in the United States: results from the Kidney
16. БЗ Джумаев., КЕКСА ВА ҚАРИЯЛАРДА ОРТИҚЧА ТАНА ВАЗНИНИ БЕЛГИЛОВЧИ ГЕН ВА ГЕНОТИПЛАРНИНГ ТАРҚАЛИШИНИ ЎРГАНИШ - Educational Research in Universal Sciences, 2023
17. Джумаев Б. З. Абу али ибн синонинг соғлиқни сақлаш тадбирларида қарияларда сурункали касалликларнинг ортиқча тана вазни ва семизликни

камайтиришни йўллари //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 4. – С. 357-363.

18. Джумаев Б. З. ИЗУЧЕНИЕ РАСПРОСТРАНЕННОСТИ ГЕНОВ И ГЕНОТИПОВ ИЗБЫТОЧНОЙ МАССЫ ТЕЛА ПРИ ХРОНИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЯХ ПЕЧЕНИ //Биология и интегративная медицина. – 2022. – №. 2 (55). – С. 95-103.

19. Джумаев Б. З. Пути Снижения Избыточной Массы Тела И Ожирения При Хронических Заболеваниях Печени //AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 100-106.

20. Джумаев Б. З. Способы Снижения Избыточного Веса И Ожирения При Хроническом Заболевании Печени В Медицинских Вмешательствах Абу Али Ибн Сины //AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 94-99.

21. Джумаев Б.З.,СУРУНКАЛИ ЖИГАР КАСАЛЛИКЛАРНИНГ ОРТИҚЧА ТАНА ВАЗНИ ВА СЕМИЗЛИКНИ ГЕНЕТИК ЎРГАНИШ ВА ТАҲЛИЛ Scientific Impulse 1 (5) (2022), 37-44

22. Тонелли М., Риелла М. Хроническая болезнь почек и старение популяции // Клин. нефрология. – 2014. – № 1. – С. 4–7.